

A Záleszki-lányok

Az országút, ákácok közt, meszes domboldalra kapaszkodott föl. A végén két nagy zöld folt, felettük porfelhő csillant meg a napfényben. Ők voltak! – a Záleszki-lányok, Záleszki lókupec és katonai zabszállító leányai értem jöttek, hogy szokás szerint magukkal vigyenek a völgybe, hörccsögre vadászni. Mire fölkapaszkodtam ódon, félszemű lovamra, már a kerítéshez is értek, frissen, porosan, zölden, mert mindig zöld ruhában, zöldfátyolos kalapban lovagoltak, ahogy a régi divatlapokban szokás, sőt, az idősebbnek még zöld strucctolla is volt a süvegén.

Az egyik, Olga, magas, karcsú, egérszemű, barátja a festészetnek és az egyházi zenének; narancsparfümöt használt és mindig szarvasbőrkezttyűben járt. A másik, Cecil, kicsiny, kövérekés, jóindulatú, olyan, aminőknek a házias leányokat szokás képzelni, pedig rántottát sem tudott sütni. Sok családban, csaknem a legtöbben, meg lehet találni ezt a két ellentétes női fejet, persze csak ott, ahol egy-két lány van. Az apjuk fiú-módjára nevelte, kocsikáztatta, lovagoltatta őket, szerette, hogy dohányoznak, édes pálinkát isznak, nyulakra lövöldöznek és adósságokat csinálnak a városi illatszerésznél.

Mind a kettőbe szerelmes voltam, nem tudtam volna köztük választani. Az ismerőseim azt mondták, ez lehetetlenség, a regények, orvosi munkák is rámcáfoltak. Az ember a polgári rend szerint, egyszerre csak egy nőt szerethet. És mégis mind a kettőt szerettem, anélkül, hogy fiatalkoromban a testem vagy a lelkem betegségéről panaszkodhattam volna. Erős voltam, inas, kicserzett, szívós, mint a pusztán felnőtt róka. Az idegeim dacosak, kemények. Szóval, sem testi, sem lelki magyarázat nem volt rá, hogy egyszerre két nőnek tudok a rabja lenni.

A furcsa az volt, hogy ők is mind a ketten szerettek, ostobán, föntartás nélkül, s ezt nyíltan meg is mondták. Eleintén elcsodálkoztunk rajta, aztán beléje törődtünk. Úgy látszik, állapítottuk meg magunkban, kivételek vagyunk a természet rendje alól. Nyugodtan tovább éltünk, eljártunk a rétre, hörccsögöt fogni, a domboldalra vadászni, a tisztekkal versenyt futni, a vásárokra lovat nézni. Ilyenkor összeakadtunk Záleszkivel, aki borsapkában, macskanadrágban, szegény kupecnek öltözve járt-kelt a parasztok között, szaporán szidva és vásárolva a lovaikat. Ha elkészült, levitt ebédelni a nagyvendéglőbe, fényes nappal cigányt hozatott és titokzatos italokat,

uborkásüvegekbe fejtett bort, hermaneci sört, bonecamp-likőrt hordatott az asztalra. Mi pedig koccintottunk és szerelmesen néztünk össze.

– Mi lesz ebből? – kérdezte többször Olga.

Cecil vállat vont.

– Mit bánom én – mondta –, még ráérünk.

Én voltam a legokosabb.

– Ugy lesz – feleltem –, hogy valamelyik közületek majd csak rámún, s akkor a másikat elveszem.

Mosolyogtak.

– Jól van – hagyták helyben, örülve, hogy végezhetek a kellemellen tárggyal. – Vagy pedig te únsz rá egyikünkre.

Azután fordultak a napok, hetek, talán évek is. Záleszki sajtáságos üzletember volt. Hol tönkrement, hol fölcseperedett. Egyszer elvették mindenét és a lányok az utca porában gyalog jártak zöld lovaglóruhájukban, majd pedig nyolclovas hintón robogott végig a városka macskafejű kövezetén és a nagyvendéglő különszobájában orosz grófnőkkel – Isten tudja, honnét szedte őket – vacsorázott. Ilyenkor Olga és Cecil annyi pénzt loptak ki a csizmaszárából (az volt a főpénztára), hogy kifizethették az összes adósságaikat. Rögtön rá azonban ismét sovány idők következtek el és Záleszki vadászó főúrnak öltözve, libériás szolgálótól követve járt a lóvásárookra, hogy a parasztnál hitelképességét növelje.

Hozzá tartozóim természetesen nem nézték jó szemmel a dolgokat. A Záleszki-lányoknak rossz hírük volt, mint vidéken minden fiatal hölgynek, aki zöld lovaglóruhában jár és adósságokat csinál az illatszerésznél. Azonkívül a tanulmányaimat is elhanyagoltam, igaz, hogy nem nagyobb mértékben, mint azok a kortársaim, akik csak egy lánynak vagy egynek sem udvaroltak. Nálam azonban az ok oly szembeszökő, sőt kétségbeejtő volt, hogy rokonságom elszörnyűködött. Sógorok, nagybátyák, nagyapák, akikről azelőtt sohasem hallottam, lekocsikáztak hegyeikről, összezsapták a kezöket és azt kérdezték: „Igaz?”

– Igaz – nyugtattam meg őket –, két lányt szeretek és nem tudok köztük választani. És hozzá mind a két lány Záleszki.

– Ez istentagadás – szólta esperes-nagybátyám és nehézkesen tette le az asztalra súlyos, kövér öklét.

Egy télen Záleszkit meglátogatta egy lengyel barátja, a neve, ha jól emlékszem, Uhlanki volt. Uhlanki a leendő lengyel szabadságharc titkos ügynökének vallotta magát, amellet kútakat fűrt, nagyban szilvapálinkát árult, marhatápporokat kínálgatott és egy lengyel-magyar szótár összeállításán fáradozott. Jókedvű, rövidre nyírt, körszakállas, csinos ember volt, föltűnő volt, hogy lakkcsizmáinak mily magas a sarka és hogy a kabátján

mindig színes gombokat viselt. Hamar megkedveltette magát, lefőstötte a lányokat, megtanított bennünket a nagy mazurkára, meg a hamiskártyázásra és Záleszkinék egy elefántcsonttal kirakott harmónikát hozatott. Úgy látszott, mintha állandóan be volna csípve, pedig soha mást, mint kútvizet nem ivott.

Két hétig se volt még a vidéken, már elszerette tőlem a lányokat. Mind a kettőt, Olgát is, Cecilt is, és a csodálatos az volt, hogy ő is örülten imádta mind a kettőt. Szóval, egészen úgy, mint én. Ha ehhez hozzátesszük, hogy Uhlanki régen nő volt, az embernek, akármilyen szomorú is lett legyen a dolog, nevetnie kellett. Én is nevettem, az volt a legbölcsebb, amit tehettem, és már most négyen bujtunk össze és azt kérdeztük egymástól:

– Mi lesz ebből?

De hát mi legyen? Nincs a világnak az a tudósa, aki feleletet tudott volna adni rá. Legkevésbé lovag Uhlanki, aki csak a fejét csóválta, tovább kínálta a tápporait, tovább táncolta a nagy mazurkát és tovább szerkesztette a lengyel-magyar szótárt. Soha ki nem fogyott az élcekből, soha el nem csüggedett, s ha Záleszki netán, egyébként igen ritkán, elkezdett aggodalmaskodni, eljárta neki a trepákot, a világ legkedvesebb láncát, addig, míg az öreg lókupecnek a könnyei csorogni kezdtek. Akkor összecsókolóztak és együtt táncoltak tovább.

Egy este, mikor hosszabb időre el kellett utaznia, Uhlanki kinyitotta rugóra járó pecsétgyűrűjét és fehér port szórt ki belőle.

– Ez méreg – szólta komolyan –, és az lenne a legokosabb, ha mindnyájan meginnók. Így örökre együtt maradnánk, így fiatalon, kedvesen, gyöngéden, mint most. De – tette hozzá gondolkodva – az emberek tán nem is hinnék el rólunk, hogy meghaltunk, azt gondolnák, valami rossz tréfát csináltunk.

Ezt helyben kellett hagyni. A lányok sóhajtottak, aztán nevettek. A halál többé nem került szóba.

Uhlanki elutazott, hónapokig járt távol, ismeretlen vidékeken (a városkában azt beszéltek, hogy be volt csukva), aztán egy nap megint csak fölbukkant arany gombos, piros mellényében és összecsókolózott Záleszkiel, hogy menten eljárják az asztal tetején a krakoviakot. A két lány, akik a le-tűnt idő alatt sápadtak lettek, ismét nekipirosodtak, és jobbra-balra cibálták a gavallérjuk kabátját.

– Milyen előkelő lett! Milyen puha a szakáll! Hogy megfiatalodott! Milyen csinos!

És sírva tömték meg a pipáját.

A rokonságom közben lemondott róla, hogy belőlem még embert csinál. Nem fogadták köszöntésemet, elzárták előlem házaikat. Egy nagynéném,

akinél évek előtt a nyarat töltöttem volt, egy napon hazaküldte ott felejtett régi szalmakalapomat, anélkül, hogy a csomaghoz akár egy sor írást mellékelte volna. A család egy ága megmagyarosodott, állítólag a kedvemért. Az esperes beszüntette „Vígasz” című egyházi lapjának címemre járó tiszteletpéldányát. Nem baj, úgyis kissé rendetlenül járt és rendetlenül is olvastam.

Közben Záleszki háromszor ment tönkre és háromszor tollasodott meg. A sors forgandósága nem látszott meg rajta, csak a szakálla lett évről-évre hosszabb és fehérebb. Lelkiismereti furdalásai ritkán voltak; ha mégis rája ütöttek, szomorú nótákat játszott harmónikáján vagy hajszálaból szép fűzfát csinált, amelyet üveglap alá tett. Néha megnyugtatót bennünket, hogy érzi a helyzet súlyát, de hát mit tegyen? Ebben a nézetében Uhlanki is osztozott, míg a lányok duzzogva néztek maguk elé, aztán édespálinkát kértek az apjuktól. Az készséggel hozatott pálinkát, sőt, hogy megvigasztalja őket, karácsonyra egy majmot vásárolt nekik.

De hát: valaminek mégis csak kellett történnie. Miután az emberek nem tudtak semmi okosat kitalálni, a sors, e derék fogadatlan prókátor, gondoskodott a megoldásról. És pedig egyszeri módon; ahogy az esztendőök pörögtek, forogtak, annál öregebbek lettek a lányok, egy napon pedig, észrevétlenül, csöndesen megvénültek. Olga reggel fonnyadt és komolyképű volt, s csak estefelé igazódott úgy, ahogy helyre. Cecil elhízott, az arca olyan jószágossá vált, mintha legalább hat gyermeke lett volna. Tavasz felé mind a ketten számarköhögést kaptak, s mire fölépültek, két szögletes, aprósájú vénkisasszony nézett rájuk vissza a tükörből.

– Ej, ej – szölte a lengyel tápporkereskedő –, megöregedtetek és megcsúnyultatok, s mindennek én vagyok az oka. Ez nem maradhat így, legfőbb ideje, hogy férj után nézzetek, mert én rám nem lehet számítani. A feleségen semmi kincsért nem válik el, ő vallásos, és soha szebb alkalom a vallássosságát bizonyítani. Hagyjatok el, galambocskáim, ameddig nem késő.

Ő maga járt utána, hogy férjeket találjon a lányoknak. Hosszas keresés után végre elő is állított két jóra való embert. Az egyik toronyórák volt s ezzel a ritka mesterséggel szép vagyont szerzett, a másik koporsókat gyártott, mindig Ferenc József-kabátban járt, de egyébként finom és csöndes ember volt. Mikor beléptek a házba, Záleszki csodálkozva nézett rájuk, a majom is, én is, de a lányok mosolyogtak és kikosarazták a kérőket. Az öreg lókupec sírt.

– Így, így – mondotta, földhöz vágva sapkáját –, így van jól, az én gyermekeim csak a szívökre hallgatnak. Nagy baj, de a legszebb emberi tulajdonság. Tádél! pokolba is, járd el a trepákot. Mit ér a busulás?

Azután mindig több és több hónap tölult elő – akár ha csak az idő zsákja egyszerre kilyukadt volna – és a Záleszki-lányok mindig öregebbekké váltak. Mi lett a végök? Röstellem elmondani, annyira nem illik bele a történet

keretébe. Egy éjszaka megint belészerettek valakibe, együtt, egyszerre, mint előzetesen, de ez a valaki nem férfi, hanem már csak árnyék volt: a halál. Anélkül, hogy sokat készülődtek volna, ellopták a lengyel gavallérjuk gyűrűjét, megitták a mérget s mikor delet harangoztak, már fönt sétáltak a végtelen mezőkön, apró egérszemükkel kíváncsian nézve körül a felhők között, hol az a férfi, akinek együtt adhassák oda a szívüket?

Azóta én is rendesebb ember lettem, s újra pontosan kapom a „Vígasz” című lapot. Megtanultam, hogy csak egy nőt illik szeretni s annak az egynek is sírig kell viszonzni az érzelmeit. Mégis, ha néha visszagondolok a Záleszki-lányokra, úgy rémlik, hogy, bár oktalan és társadalmilag helytelen érzések fűztek velök össze és bár mind a ketten egy kopott lengyel miatt rúttul a faképnél hagytak, mégis csak az ő körükben töltöttem el életem legboldogabb, legszebb napjait.